

Gos EU, doppe vejolašvuodát.

Olgešbellodaga EU-válgaprográmma 2024

Go máilmmipolitihkas leat roasut, smávva riika ii galgga báhcit okto. Stuorát servoša oassin Suopma sáhtta buorebut nannet dorvvolašvuoda ja ekonomiija. Suopma diehtá, mo lea eallit dakkár ránnjain, mii jáhkka ahte rájât leat rihkkuma várás. Ja ránnjá lea ránnjá dás duohkoge.

Dáin válggain mearriduvvo Eurohpá boahtteáigi. Olgešbellodaga ulbmilin lea juohkásmeahtun, nana ja mearrádusnávccalaš uniovdna. Uniovdna siskkáldas nákkut bálvalit daid, geat eai duodaige háliit Eurohpá buori.

Buot parlameantta evttohusat eai leat smihtton áibbas lohppii Suoma dáfus. Danin lea buorre leat oassi parlameantta stuorámuš joavkku EPP, man siste mearrádusaide bastá váikkuhit.

Measta 30 jagi Eurohpá uniovdna lahttun lea oahpahan, mo áššiid gánneha dikšut Brusselis: posiitiiva mielain ja Suoma ovddut mielas.

Olgešbellodahkii EU-lahttuvuohta mearkaša jierpmálaš välljeumi: lahttuvuohta lea *dorvvolašvuodaválljeupmi, ekonomalaš välljeupmi ja árvoválljeupmi.*

1. Dorvvolašvuodaválljeupmi:

Eurohpá dorvvolašvuoda galgá loktet áibbas ođđa dássái

Suoma lahttuvuohta sihke Natos ja EU:s nanne Suoma dorvvolašvuoda. Suopmelaš ollislašráhkkaneami jurddašnievru galgá doalvut viidábut olles EU:s. EU ja dan lahttoriikkat galget nannet návccaid bealuštit iežasat Ruošša áitaga vuostá. Skuvlejuvnon ja bargánis olbmot eará guovlluin máilmmis leat buresboahthin EU-riikkaide. Sisafárren galgá dáhpáhuvvat gohcima vuolde ja lágalaš vugiiguin.

MII HÁLIDAT AHTE:

- EU nanne rádjegozáhusdoaimmahat Frontex:a bargiidmeari, gálvvuid ja doaibmaválddi oktasaš olgorájá dorvvasteapmin.
- Dorvobáikepolitihkas EU ja lahttoriikkat ollašuttet ođasmahttimiid ollisvuoda, mii sihku dorvobáikevuogádaga boastutgeavaheami dábálaš sisafárrema kanálan ja sihkarastit ahte veahkki olle sidjiide geat duodas dan dárbašit. Reguleren ođasmahtto dakkárin, ahte maiddá hybridafalleheami dustemii leat dárbašlaš neavvut.
- Ovddidit ovttasbarggu, man ulbmilin lea riikkaidgaskasaš suodjaleami ordnen EU olggobealde.
- Iešguđege sivaide geažil boahhti sisafárrejeaddji joavkkuide galget leat čielgasit sierra kanálat ja proseassat. Bargofámu friija johtin EU siste ovddiduvvo ja skuvlejuvnon ámmátolbmuid rekryteren EU olggobealde álkidahtto.
- EU ovdánahtta bealuštanreaidduid oktasašmárkaniid, eurohpalaš vearjo- ja bážánbuvttadeapmi viiddiduvvo sakka ja stivret Dutkamuš-, ovdánahttin- ja innovašuvdnaruhtadeami bealuštanteknologiija ovdánahttimii.
- Olgešbellodaga evttohusaid mielde eurohpalaš ruhtadanneavvuid geavahit viidábut ja beaktilabbot bealuštangálvobuvttadeami ruhtadeapmái.

- Ukraina militeara ja ekonomalaš doarjuma eastagat burgojuvvojit ja doarjja lasihuvvo, vai dat sáhhtá menestuvvat dustet Ruošša falleheami. Ukraina lea eurohpaláš bearraša oassi ja das lea čielga geaidnu EU- ja Nato-lahttuvuođaide, go eavttut divvet.
- EU oktasaš dorvvolašvuodapolitihka ja eurohpaláš bealuštangálvobuvttadeami nannema várás vuodđuduvvo bealuštanindustriijakomissára bargu ja bealuštanráđđi.
- EU bidjá návccaid kritihkalaš fuolahangeinnodagaide, ovdamearkka dihtii ruovdemáđija Davvi-Suomas Atlántii.

EU:a mearkkašumi máilmmipolitihkas galgá lasihit

EU galgá leat aktiivvaláš doaibmi nugo leat maiddái USA, Kiinná ja India. Váikkuhanválddi nannema várás uniovdna galgá earret eará lasihit mearreeanetlogumearrádusaid goit dain olgo- ja dorvvolašvuodapolitihka gažaldagain, maid buohta mearreeanetlogumearrádusaide sirdáseapmi ii gáibit vuodđosoahpamušaid nuppástuhttima.

OLGEŠBELLODAT BARGÁ AKTIIVVALAČČAT DAN OVDII, AHTE:

- EU sirdása eanet aht´ eanet mearreeanetlogumearrádusdahkamii olgo- ja dorvvolašvuodapolitihkas.
- Demokráhtalaš riikkat nannejit ovttasbarggu máilmmiviidosaš gilvvus autoritára nuortta vuostá. EU ferte váldit dás stuorát rolla.
- Uniovdna darvána beaktilabbot lahttoriikkain fuomášuvvon riektevuogádaga sorjjasmeahttuvuođa ja preassafriijavuođa loavkidemiide.

2. Ekonomalaš välljejummi:

Ekonomiija návccalašvuolta lea dorvvolašvuođa ja buresveadjima vuodđu

Go EU:a ekonomiija lea nanus, dat bastá čatnat strategalaš ovttasbargogaskavuodaid regulerema, gávppi ja ovddidanpolitihka vehkiin. Olgešbellodat háliida viiddidit EU:a gávpesoahpamušaid, maid bokte suomelaš fitnodagat ožžot gilvoovddu olgoriikkavuovdinmárkaniin. EU sismárkaniin gávppiin lea viiddes fáalaldat ja gilvu oidno hálbbes hattiin. Sismárkaniin leat maiddái hirbmat olu čeahpes bargit. Friija gávpejohtu buktá ovdáneami ja barggu suomelaččaide. Friija johtin lea dehálaš maiddái studerenvuoigatvuodaid ja omd. turismma dáfus.

OLGEŠBELLODAGA MIHTTOMEARIT:

- Sismárkaniid doaibma beavttálmahttojuvvo ain, vai golaheaddjit ávkašuvvet dain nu bures go lea vejolaš.
- EU garvá menddo dárkilis regulerema ja ložže menddo čavga regulerennoađi.
- EU-láhkaásaheami árvoštallan buoriduvvo, vai regulerema dagahan noađđi fitnodagaide ja gielddaide ii stuoro beare olu.
- EU bidjá návccaid johtolatoktavuođaid buorideapmái ekonomiijastuorruma ja olbmuid ja gávlluid friija johtima ovddideapmái.

Juksat vejolašvuodaid máhtuin ja ođđa teknologiijain

Eurohpá galgá leat mielde digitališuvdnii ja ođđa teknologiijaide vuodđuduvvi čuovvovaš industriála revolušuvnna. Automašuvdna ja robohtašuvdna dahket vejolažžan suomelaš ja eurohpalaš barggu buvttadamuni lassáneami ja buoridit birgeneavttuid máilmmiviidosaš gilvvus. EU sáhtá hukset fitnodagaide gilvonávccalaš doaibmabirrasa.

DÁID ÁŠŠIID MII VUODJIT:

- Eurohpás ovddiduvvo geasuheaddji biras teknologiijasuorggi fitnodagaid vuodđudeapmái ja stuorrumii.
- Digitála sismárkanat dolvojuvvojit ovddosguvlui.
- Dutkan- ja ovddidanruhtadeapmi čujuhuvvo ođđa teknologiijaide.

Geahpedit vahátlaš sorjjasvuodaid nu, ahte dat ii áitte friijagávppi

EU gálgá ovddidit rabas ja vuoiggalaš gávpepolitihka. Manimuš jagiid kriissat ja máilmmiviidosaš doaimmahangollosiid hehttehusat čájehit man dehálaš fuolahussihkkarvuohta lea. Kritihkalaš vuodđoávdnasiid, gálvvuid, dorvolaš ja buhtes borramuša, hálbbes ja buhtes energiija fidnen ja mearkkašupmi leat ságastahtán álbmoga. EU lea mángga kritihkalaš vuodđoávdnasa dáfus masa ollásit sorjavaš sisabuktimis autoritára stáhtain, erenomážit Kiinnás. USA lea EU:a dehálamos gávpeguoibmi. Ovttas mii leat máilmmi stuorámus ekonomiijaguovlu.

MII OVDÁNAT DÁKKÁR LINNJÁIN:

- Eurohpá divvu iežas váilevašvuodaid erenomážit kritihkalaš vuodđoávdnasiid ja atnugálvvuid ektui nu, ahte doallá goittotge gitta friijagávppi vuolggasajiin nu bures go lea vejolaš.
- Eurohpálaš iešbirgenláhki ja stuorát sorjjasmeahttuvuohta huksejuvvo iežas buvttadeami ja molssaevttolaš doaimmahanjohtolagaid huksema bokte.

ležas ovddasvástádusa beales ja ekonomalaš morálaváni vuostá

Olgešbellodaga mielas juohke lahttoriika ferte guoddit ovddasvástádusa iežas ekonomiijas vuosttas sajis ieš. Eurohpá galgá sirdásit doaimmakeahtes doarjagis ja boađuidsirdimis ovdánanpolitiikkii, man vuodđun lea ekonomiija- ja ruhtauniovdna, mii lea stádis ja gierdá kriissaid. Dušše ekonomalaččat nana Eurohpá sáhtá birget globála gilvvus ja fállat riikkavuložiidda nanusmuvvi buresveadjima. Badjelmeare vealggáiduvvan, márkanstivrema váilun ja lahttoriikkaid ja bánkkuid gaskasaš vahátlaš oktavuoha leat ekonomiija- ja ruhtalihtu stuorámus váttisvuodát, maid galgá čoavdit.

OLGEŠBELLODAT EVTTOHA:

- "No bailout" -vuodđojurdaga jáhkehahttuvuođa galgá máhcahit. Olgešbellodat ii guottit boađuidsirdinuniovna iige ekonomalaš oktasašovddasvástádusa lasiheami.
- Márkanstivrema galgá máhcahit ja stáhtaid vealggi ođđasit ordnema galgá dahkat vejolažžan.
- Guovlluide čujuhuvvon doarjagiin galgá ain buorebut váldit vuhtii ovdamearkka dihtii soađi váikkuhusaid. Soađi váikkuhusain eanemusat gillán guovlluide galgá doarjut eanet, ovdamearkan Nuorta-Suopma.

3. Árvoválljejuvumi: Rámidit suvdilis eurohpalaš eallinvuogi

Olgešbellodat hálda hukset eurohpalaš buresveadjima suvdilis ovdáneami vuodđoárvvuid mielde. Dat oaivvilda ekologalaš, sosiála ja ekonomalaš suvdilvuoda. Buhtes energiija huksen ja investeremat dahket vejolažžan geasuhallat proseassaindustriija, mii geavaha olu energiija, ruovttoluotta Eurohpái ja Supmii.

Gánnehahti eanadoalu ja mehciid suvdilis geavaheami beales

Olgešbellodat guottiha oktasaš eanadoallopolitihka ođasmahttima ekonomalaččat eallinheivvolaš eanadoalu ja luondduriggodagaid suvdilis anu vuodđoárvvuid mielde. Olgešbellodat luohttá suomelaččaid meahcceaiggiid návccaide ja dáhttui fuolahit mehciineaset.

NÁ MII DAN OVIDIT:

- EU:a meahccepolithkas mii bealuštit našuvnnalaš mearrádusválddi ja árvvoštallama ja gudnejahttit priváhta oamastanrievtti.
- Eanadoalu doarjjavuogádaga galgá ovddidit dan guvlui, mas eanet go dál deattuhuvvo buvttadusa beaktilvuotta, suvdilisvuotta birrasa ektui ja gilvonávcca buorráepmi.

Eurohpás buhtes energiija stuoraváldi

Energijajorggádat lea Eurohpái vejolašvuotta. Buhtes energiijain mii sáhttit baicce lohtet riikkavuložiid eallindási, maiddá geahpedit nuoskkideami. Ovddosguvlui beassat dušše nu, ahte bidjat návccaid máhtolašvuohtii, dutkamuššii, innovašuvnnaide ja dan láchkai buhtes energiija čovdosiidda.

OLGEŠBELLODAT HÁLIIDA OVDDIDIT EARRET EARÁ DÁID ÁŠŠIID:

- EU investere buorre elrávnnesirdinoktavuođaide ja divvu energiija sismárkaniid váttisvuodaid.
- Atomafápmu meroštallo EU:s bissovaččat buhtes energiijagáldun suvdilis ruhtadeami klassifiserenvuogádagas.
- Ruoššalaš fossiilaenergiija geavaheamis luohpan olles EU dásis ollašuohtto nu jođánit go lea vejolaš.

Luonddu mánggahámatvuoda jávkan ja dálkkádatrivdan lea oktasaš vašálaš

Luonddu mánggahámatvuoda galgá sihkkarastit ja dan jávkama dustet. Luonddu mánggahámatvuoda jávkama dustemis gánneha atnit ávkin márkaniid, danin go mánggahámatvuotta dorvvastuvvo buoremusat motiváhtoriiguin, iige reguleremiin.

MII ČUOŽŽUT DÁID MIHTTOMERIID DUOHKEN:

- EU:s maksimeret vuodđoávdnasiid anu beaktilvuoda gierdogeavaekonomiija vehkiin.
- Industrijalaš buvttadeami luoittuid geahpedit EU:s, seammás goittotge sihkkarastit ahte EU olggobeale ja eanet nuoskkideaddji buvttadanlágádusaide ii šatta badjelmearálaš ávki gilvalemis.
- Dálkkádatluoittuid geahpedeamis galgá dahkat vejolažžan geavahit beaktiilos vugiid ja doarvái saji álbmotlaš mearrádusaide čavga regulerema sajis.